

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. sausio 23 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Elektros energijos vidaus rinka – Direktyva 2009/72/EB – 3 straipsnis – Vartotojų apsauga – 37 straipsnis – Reguliavimo institucijos pareigos ir įgaliojimai – Neteisminis ginčų sprendimas – Sąvoka „šalis“ – Teisė teismine tvarka apskūsti reguliavimo institucijos sprendimą – Namų ūkio vartotojo skundas dėl elektros energijos skirstymo sistemos operatoriaus“

Byloje C-578/18

dėl 2018 m. rugsėjo 7 d. *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2018 m. rugsėjo 14 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, kurią inicijavo

Energiavirasto,

dalyvaujant:

A,

Caruna Oy,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija)

kurį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan, teisėjai I. Jarukaitis (pranešėjas), E. Juhász, M. Ilešič ir C. Lycourgos,

generalinis advokatas E. Tanchev,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. birželio 19 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Energiavirasto*, atstovaujamos N. Kankaanrinta,
- A, atstovaujamo jo paties,
- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo ir J. Heliskoski,
- Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér ir Z. Wagner,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. Bulterman ir M. de Ree,

* Proceso kalba: suomių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Huttunen ir O. Beynet,
susipažinęs su 2019 m. spalio 24 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009, p. 55), 37 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Energiavirasto* (Energetikos institucija, Suomija) inicijuotą bylą dėl šios institucijos atsisakymo suteikti A procedūros šalies statusą; po to, kai A pateikė skundą, šios procedūros šalis tapo elektros energijos paskirstymo sistemos operatorė *Caruna Oy*.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2009/72 37, 42, 51 ir 54 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(37) <...> Energetikos reguliavimo institucijoms taip pat turėtų būti suteikti įgaliojimai <...> užtikrinant visišką vartotojų apsaugos priemonių veiksmingumą. <...>

(42) Visai [Europos Sąjungos] pramonei ir prekybai, įskaitant mažąsias ir vidutinio dydžio įmones, bei visiems Sąjungos piliečiams, kurie naudojami vidaus rinkos teikiama ekonomine nauda, taip pat turėtų būti užtikrintas aukštas vartotojų apsaugos lygis, <...> visų pirma namų ūkio vartotojams <...>. Tiems vartotojams taip pat turėtų būti užtikrinama teisė pasirinkti, teisė į sąžiningą elgesį su jais, į atstovavimą ir į ginčų sprendimo priemones.

<...>

(51) Vartotojų interesai turėtų būti svarbiausias šios direktyvos objektas, o paslaugų kokybės užtikrinimas turėtų būti viena iš pagrindinių elektros energijos įmonių pareigų. Turi būti stiprinamos ir užtikrinamos esamos vartotojų teisės, jos turėtų būti skaidresnės. Nustatant vartotojų apsaugą, reikėtų užtikrinti, kad visi vartotojai platesniu [Sąjungos] mastu iš konkurencingos rinkos gautų naudos. Vartotojų teisių laikymąsi turėtų užtikrinti valstybės narės arba, valstybei narei nusprendus, reguliavimo institucijos.

<...>

(54) Veiksmingos ir visiems vartotojams prieinamos ginčų sprendimo priemonės užtikrina geresnę vartotojų apsaugą. Valstybės narės turėtų pradėti taikyti sparčias ir veiksmingas ginčų nagrinėjimo procedūras.“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„Šia direktyva nustatomos elektros energijos gamybos, perdavimo, skirstymo ir tiekimo bendrosios taisyklės ir vartotojų apsaugos nuostatos siekiant patobulinti ir integruoti konkurencingas [Sąjungos] elektros energijos rinkas. <...> Be to, direktyvoje nustatomi visuotinių paslaugų teikimo įpareigojimai ir elektros energijos vartotojų teisės bei išaiškinti konkurencijos reikalavimai.“

5 Šios direktyvos 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“, be kita ko, numatyta: „[š]ioje direktyvoje taikomos šios sąvokų apibrėžtys <...> namų ūkio vartotojas – vartotojas, perkantis elektros energiją savo namų ūkio vartojimui, išskyrus komercinę ar profesinę veiklą“.

6 Tos pačios direktyvos 3 straipsnyje „Įpareigojimai teikti viešąsias paslaugas ir vartotojų apsauga“ numatyta:

„<...>

7. Valstybės narės imasi tinkamų priemonių galutiniams vartotojams apsaugoti ir visų pirma užtikrina, kad būtų taikomos adekvačios priemonės pažeidžiamiems vartotojams apsaugoti. <...> Jos užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį, ypač susijusį su sutarties sąlygų, bendros informacijos ir ginčų sprendimo mechanizmų skaidrumu. <...> Bent namų ūkio vartotojų atžvilgiu tos priemonės apima I priede nustatytas priemones.

<...>

13. Valstybės narės užtikrina, kad egzistuotų nepriklausomas mechanizmas, [pavyzdžiui], ombudsmenas energetikos reikalams arba vartotojų institucija, skirtas veiksmingai nagrinėti skundams ir ne teismo būdu spręsti ginčams.

7 Direktyvos 2009/72 36 straipsnyje „Reguliavimo institucijos bendrieji tikslai“ nustatyta:

„Vykdama šioje direktyvoje nustatytas reguliavimo užduotis, reguliavimo institucija, atsižvelgdama į 37 straipsnyje nustatytas savo pareigas ir įgaliojimus, prireikus glaudžiai konsultuodamasi su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis, įskaitant konkurencijos institucijas, ir nedarydama įtakos jų kompetencijai, imasi visų pagrįstų priemonių siekdama šių tikslų:

<...>

g) <...> padėti užtikrinti vartotojų apsaugą;

<...>“

8 Direktyvos 2009/72 37 straipsnyje „Reguliavimo institucijos pareigos ir įgaliojimai“ nustatyta:

„1. Reguliavimo institucijos pareigos yra šios:

<...>

b) užtikrinti, kad perdavimo ir skirstymo sistemos operatoriai bei, prireikus, sistemos savininkai, taip pat visos elektros energijos įmonės laikytųsi pagal šią direktyvą ir kitus atitinkamus [Sąjungos] teisės aktus nustatytų įpareigojimų, įskaitant tuos, kurie susiję su tarpvalstybiniais klausimais;

<...>

j) stebėti <...> namų ūkio vartotojų pateiktus skundus <...>;

<...>

n) kartu su kitomis atitinkamomis institucijomis padėti užtikrinti, kad vartotojų apsaugos priemonės, įskaitant tas, kurios nustatytos I priede, būtų veiksmingos ir taikomos;

<...>

2. 1 dalyje nustatytas stebėsenos pareigas gali vykdyti kitos institucijos nei reguliavimo institucija, jei valstybė narė yra taip nustačiusi. Tokiu atveju turi būti nedelsiant sudaryta galimybė reguliavimo institucijai naudotis atlikus tokią stebėseną gauta informacija.

<...>

3. Kai pagal 13 straipsnį paskiriamas nepriklausomas sistemos operatorius, be šio straipsnio 1 dalyje jai pavestų pareigų, reguliavimo institucija taip pat:

<...>

b) <...> vykdo nepriklausomo sistemos operatoriaus ir perdavimo sistemos savininko ginčų sprendimo institucijos funkcijas, kai bet kuri iš šalių pateikia skundą pagal 11 dalį;

<...>

4. Valstybės narės užtikrina, kad reguliavimo institucijoms būtų suteikti įgaliojimai, kuriais naudodamosi jos galėtų efektyviai ir operatyviai vykdyti 1, 3 ir 6 dalyse nurodytas pareigas. Šiuo tikslu reguliavimo institucija turi bent šiuos įgaliojimus:

<...>

e) turi tinkamas teises atlikti tyrimus ir atitinkamus įgaliojimus rengti nurodymus kaip spręsti ginčus pagal 11 ir 12 dalis.

5. Kai pagal V skyrių paskiriamas perdavimo sistemos operatorius, be šio straipsnio 1 ir 4 dalyse jai pavestų pareigų ir įgaliojimų, reguliavimo institucija turi bent šias pareigas ir jai suteikiami bent šie įgaliojimai:

<...>

c) vykdyti vertikalios integracijos įmonės ir perdavimo sistemos operatoriaus ginčų sprendimo institucijos funkcijas, kai bet kuri iš šalių pateikia skundą [pateikiamas bet koks skundas] pagal 11 dalį;

<...>

11. Bet kuri šalis, turinti nusiskundimų perdavimo ar skirstymo sistemos operatoriaus veiksmis, susijusiais su to operatoriaus įpareigojimais pagal šią direktyvą, gali pateikti skundą reguliavimo institucijai, kuri, veikdama kaip ginčų sprendimo institucija, priima sprendimą per dvejų mėnesių laikotarpį nuo skundo gavimo dienos. Jei reguliavimo institucijai reikia papildomos informacijos, tas laikotarpis gali būti pratęstas dviem mėnesiais. Tą pratęstą laikotarpį galima dar pratęsti, jei su tuo sutinka skundą pateikusi šalis. Reguliavimo institucijos sprendimas yra privalomas, nebent ir iki tol, kol jis panaikinamas apeliacine tvarka.

12. Šalis, kurios atžvilgiu [šalis, kuriai turi įtakos] priimtas sprendimas ir kuri turi teisę pateikti skundą, susijusį su sprendimu dėl pagal šį straipsnį priimtų metodikų, arba kai reguliavimo institucija privalo konsultuotis – dėl pasiūlytų tarifų ar metodų, ne vėliau kaip per du mėnesius arba per valstybių narių nustatytą trumpesnę laikotarpį nuo sprendimo ar jo pasiūlymo paskelbimo dienos, pateikia skundą dėl peržiūros. Toks skundas nesustabdo sprendimo vykdymo.

<...>

15. 11 ir 12 dalyse nurodyti skundai nedaro įtakos teisei paduoti apeliaciją [teisių gynimo priemonių įgyvendinimui] pagal [Sąjungos] arba nacionalinę teisę.
16. Reguliavimo institucijų priimti sprendimai turi būti visiškai motyvuoti ir pagrįsti, kad būtų galima atlikti teisminę peržiūrą. Sprendimai turi būti viešai prieinami, tačiau turi būti užtikrinamas komerciniu požiūriu neskelbtinos informacijos konfidencialumas.
17. Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygmeniu veiktų tinkami mechanizmai, kuriuos taikant šalis, kurios atžvilgiu reguliavimo institucija priima sprendimą [šalis, kuriai turi įtakos reguliavimo institucijos priimtas sprendimas], turėtų teisę paduoti apeliaciją [įgyvendinti teisių gynimo priemones] nuo suinteresuotųjų šalių ir nuo bet kokios Vyriausybės nepriklausom[oje] įstaig[oje].“
- 9 Direktyvos 2009/72 I priedas skirtas vartotojų apsaugos priemonėms. Be kita ko, iš šio priedo 1 punkto d papunkčio matyti, kad šios direktyvos 3 straipsnyje numatytais priemonėmis siekiama suteikti klientams galimybę rinktis iš įvairių mokėjimo būdų, kuriais jie neturi būti neteisingai diskriminuojami. Be to, minėto priedo 1 punkto f papunktyje pažymima, jog direktyvos 3 straipsnyje nurodytos priemonės skirtos užtikrinti, kad vartotojai „gautų naudos taikant skaidrias, nesudėtingas ir nebrangias jų skundų nagrinėjimo procedūras. Pirmiausia visi vartotojai turi teisę reikalauti, kad jų elektros energijos paslaugų teikėjas teiktų geros kokybės paslaugas ir tinkamai nagrinėtų skundus. Taikant tokias ginčų sprendimo ne teismo keliu procedūras, ginčai turi būti sprendžiami sąžiningai ir operatyviai (pageidautina per 3 mėnesius), numatant, kad pagrįstais atvejais turi būti taikoma išlaidų grąžinimo ir (arba) kompensavimo sistema. Jei įmanoma, procedūros turėtų atitikti 1998 m. kovo 30 d. Komisijos rekomendacijoje 98/257/EB dėl institucijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka [(OL L 115, 1998, p. 31)], taikomų principų pateiktus principus“.

Suomijos teisė

- 10 Pagal *laki sähkö- ja maakaamarkkinoiden valvonnasta annetu* (590/2013) (Elektros energijos ir dujų rinkos priežiūros įstatymas (590/2013); toliau – Priežiūros įstatymas) 5 straipsnį Energetikos institucija privalo kontroliuoti, kaip taikomos šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytos nacionalinės ir Sąjungos teisės aktų ir administracinių institucijų nutarimų nuostatos, ir vykdyti kitus jai šiame 2 straipsnyje nurodytose nuostatose numatytus uždavinius.
- 11 Pagal Priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 13 punktą Energetikos institucija, vykdydama nacionalinės reguliavimo institucijos veiklą, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisės aktus dėl elektros energijos ir gamtinių dujų sektorių, privalo užtikrinti vartotojų apsaugos priemonių, susijusių su elektros energijos ir gamtinių dujų rinka, veiksmingumą ir jų įgyvendinimą.
- 12 *Sähkömarkkinalaki* (588/2013) (Elektros energijos rinkos įstatymas (588/2013); toliau – Elektros energijos rinkos įstatymas) 57 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad skirstymo sistemos operatorius turi vartotojams pasiūlyti įvairių elektros energijos sąskaitų faktūrų apmokėjimo būdų. Pasiūlytose alternatyvose negali būti nepagrįstų arba įvairias vartotojų grupes diskriminuojančių sąlygų.
- 13 Elektros energijos rinkos įstatymo 106 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Energetikos institucija privalo prižiūrėti, kaip laikomasi šio įstatymo, taip pat juo remiantis priimtų teisės aktų ir administracinių institucijų nutarimų, ir kaip vykdomi remiantis šiuo įstatymu priimti sprendimai dėl leidimų išdavimo. Pagal šią nuostatą priežiūra reglamentuojama atskirai Priežiūros įstatyme. Pagal 106 straipsnio 4 dalį *Kuluttaja-asiamies* (Vartotojų mediacijos institucija, Suomija) prižiūri minėto įstatymo 13 skyriuje paminėtų sutarčių (elektros energijos sutarčių) sąlygų teisėtumą tiek, kiek jos susijusios su vartotojų apsauga.

- 14 Elektros energijos rinkos įstatymo 114 straipsnyje nustatyta, kad skundas dėl Energetikos institucijos sprendimo, remiantis šiuo įstatymu, gali būti pateiktas laikantis *Hallintolainkäyttölaki* (586/1996) (Administracinių bylų teisenos įstatymas (586/1996)) nustatytų procedūrų. Šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „sprendimu, dėl kurio galima pateikti skundą“, turi būti laikomas „aktas, kuriuo byla sprendžiama iš esmės arba pripažįstama nepriimtina“, o jo 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad skundą dėl sprendimo gali pateikti asmuo, kuriam jis yra skirtas, arba asmuo, kurio teisėms, pareigoms arba interesams jis daro tiesioginį poveikį.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 Namų ūkio vartotojas A sudarė elektros energijos tiekimo sutartį su elektros energijos skirstymo sistemos operatoriumi, kurio pavadinimas pasikeitė į *Caruna*. 2013 m. rugsėjo 5 d. jis nusiuntė Energetikos institucijai elektroninį laišką, jame paprašė patikrinti, ar šios bendrovės taikoma sąskaitų faktūrų išrašymo sistema atitinka Elektros energijos rinkos įstatymą, visų pirma jo 57 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta, jog skirstymo sistemos operatorius turi vartotojams pasiūlyti įvairių jiems išrašytų elektros energijos sąskaitų faktūrų apmokėjimo būdų, kaip reikalaujama Direktyvos 2009/72 I priedo 1 punkto d papunktyje. Išnagrinėjusi šios sąskaitų faktūrų išrašymo sistemos teisėtumą 2014 m. kovo 31 d. Energetikos institucija priėmė sprendimą, jame nusprendė, kad *Caruna* nepažeidė Elektros energijos rinkos įstatymo 57 straipsnio 2 dalies, todėl nereikia imtis priemonių. Tame sprendime A buvo įvardytas kaip „prašymą atlikti tyrimą pateikęs asmuo“.
- 16 2014 m. balandžio 28 d. sprendimu Energetikos institucija kaip nepriimtina atmetė A skundą dėl 2014 m. kovo 31 d. sprendimo ir A prašymą suteikti jam procedūros šalies statusą. A *Helsingin hallinto-oikeus* (Helsinkio administracinis teismas, Suomija) pateikė skundą, jame prašė pripažinti jo, kaip procedūros šalies, statusą tos institucijos nagrinėjamoje byloje, panaikinti jos 2014 m. kovo 31 d. ir balandžio 28 d. sprendimus ir grąžinti bylą tai institucijai, kad ji priimtų naują sprendimą. 2016 m. gegužės 23 d. sprendimu tie prašymai buvo patenkinti.
- 17 Energetikos institucija dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, būtent *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija), teigdama, kad dėl to, jog A pateikė prašymą atlikti tyrimą, jis neįgyja nei šalies, kuriai skirtas jos sprendimas, statuso, nei teisės skusti tą sprendimą teismine tvarka.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad turi išnagrinėti, ar A turėjo teisę teikti nacionaliniam teismui skundą dėl Energetikos institucijos sprendimo nesiimti priemonių dėl sistemos operatoriaus.
- 19 Jis teigia, kad nacionalinių teismų jurisprudencija patvirtina Energetikos institucijos nuomonę, jog pagrindinėje byloje A turėjo paprastą iniciatoriaus statusą ir neturėjo teisės teismine tvarka skusti šios institucijos sprendimo.
- 20 Vis dėlto Teisingumo Teismo jurisprudencija nėra suformuota, o Direktyvoje 2009/72 sąvoka „šalis“ neapibrėžta, todėl šis teismas klausia, ar direktyvos 37 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad sistemos operatoriaus namų ūkio vartotojas, kuris mano, kad jam, kaip vartotojui, turi įtakos šios įmonės taikoma sąskaitų faktūrų išrašymo sistema ir kreipiasi į reguliavimo instituciją, gali būti laikomas „šalimi“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, ir pateikti teismui skundą dėl tos institucijos sprendimo nesiimti dėl minėtos įmonės priemonių.

21 Būtent tokiomis aplinkybėmis *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Direktyvos 2009/72 <...> 37 straipsnis aiškintinas taip, kad asmuo, kuris yra sistemos operatoriaus vartotojas ir pateikė nacionalinei reguliavimo institucijai dėl šios įmonės skundą, laikytinas „šalimi“, kuriai minėtos institucijos sprendimas turi įtakos, kaip tai suprantama pagal minėto straipsnio 17 dalį, todėl turi teisę nacionaliniam teismui pateikti skundą dėl su ta įmone susijusio tos institucijos sprendimo?
2. Ar tuo atveju, jei pirmajame klausime nurodytas asmuo nelaikytinas „šalimi“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2009/72 37 straipsnį, pagal Sąjungos teisę vartotojui, turinčiam tokį pat statusą kaip apeliantas pagrindinėje byloje, remiantis koku nors kitu teisiniu pagrindu suteikiama teisė dalyvauti reguliavimo institucijos vykdomoje jo pateikto prašymo imtis veiksmų nagrinėjimo procedūroje arba kreiptis į nacionalinį teismą dėl sprendimo peržiūros, o gal šį klausimą reglamentuoja nacionalinė teisė?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 22 Šiais dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2009/72 37 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybės narės privalo suteikti reguliavimo institucijai kompetenciją spręsti namų ūkio vartotojų ginčus su sistemos operatoriais ir atitinkamai suteikti namų ūkio vartotojui, pateikusiam šiai institucijai skundą dėl sistemos operatoriaus, „šalies“ statusą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, taip pat teisę teismine tvarka apskusti šios institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus tą skundą.
- 23 Direktyvos 2009/72 1 straipsnyje nustatyta, kad ja siekiama nustatyti elektros energijos gamybos, perdavimo, skirstymo ir tiekimo bendrąsias taisykles ir vartotojų apsaugos nuostatas, kad būtų patobulintos ir integruotos konkurencingos Sąjungos elektros energijos rinkos. Šios direktyvos 3 straipsnyje, be kita ko, nurodyti valstybių narių įpareigojimai, susiję su vartotojų apsauga, įskaitant įpareigojimus, susijusius su skundų nagrinėjimu ir neteisminiu ginčų sprendimu, o šios direktyvos 37 straipsnyje apibrėžtos reguliavimo institucijos pareigos ir įgaliojimai.
- 24 Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2012 m. liepos 19 d. Sprendimo *A, C-33/11*, EU:C:2012:482, 27 punktą ir 2017 m. kovo 15 d. Sprendimo *Al Chodor, C-528/15*, EU:C:2017:213, 30 punktą).
- 25 Šiuo atveju dėl Direktyvos 2009/72 37 straipsnio formuluotės reikia konstatuoti, kad pareigos ir įgaliojimai, kuriuos nacionalinės reguliavimo institucijos privalo turėti pagal šios direktyvos 37 straipsnio 4 dalies e punktą ir 5 dalies c punktą, apima tinkamas teises atlikti tyrimus ir atitinkamus įgaliojimus rengti nurodymus, kaip spręsti ginčus pagal minėtos direktyvos 37 straipsnio 11 ir 12 dalis, taip pat pareigą vykdyti vertikalios įmonės ir perdavimo sistemos operatoriaus ginčų sprendimo institucijos funkcijas, kai pateikiamas bet koks skundas pagal tos pačios direktyvos 37 straipsnio 11 dalį.
- 26 Toje nuostatoje numatyta, kad bet kuri šalis, turinti nusiskundimų dėl perdavimo ar skirstymo sistemos operatoriaus veiksmų, susijusių su to operatoriaus įpareigojimais pagal šią direktyvą, gali pateikti skundą reguliavimo institucijai, kuri, veikdama kaip ginčų sprendimo institucija, priima sprendimą per dviejų mėnesių laikotarpį nuo skundo gavimo dienos; šis laikotarpis tam tikrais atvejais gali būti pratęstas. Šios institucijos sprendimas yra privalomas, nebent (ir kol) jis panaikinamas teismine tvarka. Dėl Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 12 dalies pažymėtina, kad joje numatyta procedūra, leidžianti bet

kuriai šaliai, kuriai turi įtakos priimtas sprendimas ir kuri turi teisę pateikti skundą, susijusį su sprendimu dėl pagal šios direktyvos 37 straipsnį priimtų metodikų, arba kai reguliavimo institucija privalo konsultuotis – dėl pasiūlytų tarifų ar metodų, pateikti skundą dėl peržiūros.

- 27 Be to, Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 15–17 dalyse numatyta, kad šio straipsnio 11 ir 12 dalyse nurodyti skundai neturi įtakos pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę numatytų teisių gynimo priemonių įgyvendinimui, kad reguliavimo institucijos turi visiškai motyvuoti ir pagrįsti savo sprendimus, kad būtų galima atlikti teisminę kontrolę, ir kad valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygmeniu veiktų tinkami mechanizmai, kuriuos taikant šalis, kuriai turi įtakos reguliavimo institucijos priimtas sprendimas, turėtų teisę pateikti skundą nuo suinteresuotųjų šalių ir nuo bet kokios vyriausybės nepriklausomai įstaigai.
- 28 Iš visų šių nuostatų matyti, kad reguliavimo institucija turi kompetenciją spręsti ginčus ne teismo keliu, kai nagrinėja pagal Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 11 ir 12 dalis pateiktą skundą, o šių ginčų šalys turi teisę teismine tvarka apskūsti šios institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus pateiktą skundą, jei šis sprendimas joms yra nepalankus.
- 29 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad šiose nuostatose nepatikslinama, ar ši kompetencija apima ir kompetenciją nagrinėti namų ūkio vartotojų ginčus su sistemos operatoriais, o Direktyvos 2009/72 37 straipsnyje numatyta sąvoka „šalis“ arba „šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas [šalis, kuriai turi įtakos sprendimas]“ šioje direktyvoje nėra apibrėžta, todėl iš 37 straipsnio formuluotės negalima nustatyti, ar sąvoka apima namų ūkio vartotoją, pateikusi skundą dėl sistemos operatoriaus padarytų šios direktyvos nuostatų pažeidimo, ir atitinkamai, ar šios rūšies ginčai neišvengiamai patenka į kompetenciją, kurią valstybės narės turi suteikti reguliavimo institucijai, spręsti ginčus ne teismo keliu.
- 30 Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 1 dalies b punkte, pagal kuri reguliavimo institucija įpareigojama užtikrinti, kad perdavimo ir skirstymo sistemos operatoriai ir prireikus sistemos savininkai, taip pat elektros energijos įmonės laikytųsi pagal šią direktyvą ir kitus taikytinus Sąjungos teisės aktus nustatytų įpareigojimų, nėra nuorodos į reguliavimo institucijos kompetenciją spręsti ginčus.
- 31 Antra, nė vienoje Direktyvos 2009/72 37 straipsnio nuostatoje, kurioje daroma nuoroda į reguliavimo institucijos kompetenciją spręsti ginčus, nekalbama apie namų ūkių vartotojų ir sistemos operatorių ginčus. Tai visų pirma pasakytina apie 37 straipsnio 3 dalies b punktą, kuriame aiškiai kalbama apie nepriklausomo sistemos operatoriaus ir perdavimo sistemos savininko ginčus, 37 straipsnio 4 dalies e punktą, kuriame numatytos teisės atlikti tyrimus, ir 37 straipsnio 5 dalies c punktą, susijusį su vertikalios integracijos įmonės ir perdavimo sistemos operatoriaus ginčais.
- 32 Trečia, Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 1 dalies j punkte numatyta reguliavimo institucijos pareiga stebėti namų ūkio vartotojų pateiktus skundus, o 1 dalies n punkte – pareiga kartu su kitomis kompetentingomis institucijomis padėti užtikrinti, kad vartotojų apsaugos priemonės, įskaitant tas, kurios nustatytos I priede, būtų veiksmingos ir taikomos. Šios direktyvos 37 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad to straipsnio 1 dalyje nustatytas stebėsenos ir kontrolės pareigas gali vykdyti kitos institucijos nei reguliavimo institucija, jei valstybė narė taip yra nustačiusi.
- 33 Dėl Direktyvos 2009/72 37 straipsnio konteksto ir teisės akto, kurio dalis jis yra, siekiamo tikslo reikia pažymėti, pirma, jog šios direktyvos 42, 51 ir 54 konstatuojamosiose dalyse nurodyta, kad namų ūkio vartotojai turi turėti galimybę pasinaudoti ginčų sprendimo priemonėmis, kad vartotojų interesai yra svarbiausias šios direktyvos objektas, kad valstybės narės arba, valstybei narei nusprendus, reguliavimo institucijos turi užtikrinti vartotojų teisių laikymąsi, kad veiksmingos ir visiems vartotojams prieinamos ginčų sprendimo priemonės užtikrina geresnę vartotojų apsaugą ir kad valstybės narės turi pradėti taikyti sparčias ir veiksmingas skundų nagrinėjimo procedūras.

- 34 Antra, kaip buvo priminta šio sprendimo 23 punkte, Direktyva 2009/72, kaip matyti iš jos 1 straipsnio, siekiama nustatyti su vartotojų apsauga susijusias nuostatas ir apibrėžti elektros energijos vartotojų teises. Šios direktyvos 3 straipsnyje numatytos valstybių narių pareigos užtikrinant vartotojų apsaugą. Šio straipsnio 7 dalyje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, visų pirma, kiek tai susiję su ginčų sprendimo mechanizmais. Priemonėmis, kurių valstybės narės turi imtis šiuo atžvilgiu pagal šią nuostatą ir joje nurodytą šios direktyvos I priedą, siekiama užtikrinti, kaip numatyta šio priedo 1 punkto f papunktyje, kad klientai galėtų pasinaudoti skaidriomis, nesudėtingomis ir nebrangiomis jų skundų nagrinėjimo procedūromis, o taikant tokias ginčų sprendimo ne teismo keliu procedūras ginčai turi būti sprendžiami sąžiningai ir greitai. Šiuo tikslu Direktyvos 2009/72/EB 3 straipsnio 13 dalyje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad egzistuotų nepriklausomas mechanizmas – pavyzdžiui, ombudsmenas energetikos reikalams arba vartotojų institucija – skirtas veiksmingai nagrinėti skundams ir ne teismo keliu spręsti ginčams.
- 35 Trečia, dėl reguliavimo institucijos Direktyvos 2009/72 37 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad energetikos reguliavimo institucijoms turi būti suteikti įgaliojimai užtikrinti visišką vartotojų apsaugos priemonių veiksmingumą. Šios direktyvos 36 straipsnyje, kuriame apibrėžiami bendrieji tokios institucijos tikslai, numatyta, kad vykdydama šioje direktyvoje nustatytas reguliavimo užduotis, atsižvelgdama į 37 straipsnyje nustatytas savo pareigas ir įgaliojimus, prirėikus glaudžiai konsultuodamasi su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis ir nedarydama įtakos jų kompetencijai, ji turi imtis visų pagrįstų priemonių, kad pasiektų šiame straipsnyje nustatytą tikslą. Kaip vienas iš tokių tikslų tos pačios direktyvos 36 straipsnio g punkte nurodytas tikslas padėti užtikrinti vartotojų apsaugą.
- 36 Nė vienoje iš šio sprendimo 34 ir 35 punktuose paminėtų Direktyvos 2009/72 nuostatų, taip pat jokioje kitoje šios direktyvos nuostatoje nėra numatyta, kad kompetenciją, susijusią su namų ūkio vartotojų ir elektros energijos įmonių, visų pirma sistemos operatorių ginčų sprendimu ne teismo keliu, valstybės narės turi suteikti reguliavimo institucijai, o ne kokioms nors kitoms institucijoms.
- 37 Atvirksčiai, viena vertus, Direktyvos 2009/72 51 konstatuojamojoje dalyje ir 36 straipsnio g punkte patvirtinama, kad šia direktyva siekiama, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 42 punkte, bendradarbiaujant su kitomis kompetentingomis institucijomis padėti užtikrinti vartotojų apsaugos priemonių (įskaitant skundų nagrinėjimą) veiksmingumą ir įgyvendinimą, ir kad valstybės narės turi galimybę patikėti su vartotojų teisėmis susijusias pareigas arba reguliavimo institucijai, arba kitoms institucijoms.
- 38 Kita vertus, kiek tai susiję konkrečiai su valstybių narių pareiga sukurti nepriklausomą mechanizmą, skirtą veiksmingai nagrinėti skundams ir ne teismo keliu spręsti ginčams, iš Direktyvos 2009/72 3 straipsnio 13 dalyje pavartoto žodžių junginio „[pavyzdžiui], ombudsmenas energetikos reikalams arba vartotojų institucija“ aišku, kad valstybės narės turi diskreciją pasirinkti instituciją, atsakingą už vartotojų ir elektros energijos įmonių ginčų sprendimą.
- 39 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad kompetenciją ne teismo keliu spręsti namų ūkio vartotojų ir elektros energijos įmonių ginčus valstybės narės gali suteikti ne reguliavimo, o kitai institucijai, jeigu, kaip nurodyta Direktyvos 2009/72 54 konstatuojamojoje dalyje ir 3 straipsnio 7 ir 13 dalyse, taip pat I priedo 1 punkto f papunktyje, paskirta institucija yra nepriklausoma ir įgyvendina šią kompetenciją, taikydama greitas, veiksmingas, skaidrias, nesudėtingas ir nebrangias skundų nagrinėjimo procedūras, leidžiančias užtikrinti teisingą ir greitą bylų nagrinėjimą.
- 40 Taip pat valstybės narės gali šią kompetenciją suteikti reguliavimo institucijai, nes Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 4 dalyje pavartotas žodžių junginys „reguliavimo institucija turi bent šiuos įgaliojimus“ reiškia, kad jai gali būti suteikti kiti įgaliojimai, nei aiškiai paminėti šios direktyvos 37 straipsnyje. Iš minėtos direktyvos 37 straipsnio 11, 16 ir 17 dalių aiškiai matyti, kad namų ūkio vartotojo kaip šalies statusas ir jo teisė teismine tvarka apskųsti reguliavimo institucijos sprendimą turi būti pripažįstami, jei valstybė narė nusprendžia patikėti šią kompetenciją reguliavimo institucijai.

- 41 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Energetikos institucija ir Suomijos vyriausybė nurodė, kad nacionalinė institucija, kompetentinga nagrinėti vartotojo skundą dėl elektros energijos įmonės, yra *kuluttajariitalautakunta* (Vartotojų ginčų nagrinėjimo komisija, Suomija); joje skundą pateikęs asmuo turi šalies statusą. Be to, šis vartotojas gali pateikti skundą Vartotojų mediacijos institucijai; joje vartotojas, atvirkščiai, neturi šalies statuso. Kaip matyti iš šio sprendimo 39 punkto, tokia nuostata neprieštarauja Direktyvai 2009/72, jei taip paskirta neteisminė institucija yra nepriklausoma ir įgyvendina šią kompetenciją, taikydama greitas, veiksmingas, skaidrias, nesudėtingas ir nebrangias skundų nagrinėjimo procedūras, leidžiančias užtikrinti teisingą ir greitą bylų nagrinėjimą.
- 42 Energetikos institucija ir Suomijos vyriausybė taip pat nurodė, kad pagal Suomijos teisės aktus ši institucija privalo nagrinėti jai pateiktus prašymus atlikti tyrimus ir kad prašymą atlikti tyrimą pateikęs asmens statusas atitinka ne šalies, o informatoriaus statusą, o tai leidžia reguliavimo institucijai vykdyti priežiūros funkciją. Per posėdį Teisingumo Teisme Suomijos vyriausybė paaikškino, kad sprendimas, kurį ši institucija gali priimti, nėra privalomas kitoms viešosios valdžios institucijoms. Nepanašu, kad toks sprendimo būdas prieštarauja valstybių narių įsipareigojimams pagal Direktyvą 2009/72, nes gali leisti reguliavimo institucijai vykdyti šios direktyvos 37 straipsnyje numatytas priežiūros ir kontrolės funkcijas, nepažeidžiant joje numatytų vartotojų teisių, ir būtent jų teisės pasinaudoti ginčų sprendimo ne teismo keliu procedūromis, atitinkančiomis šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytus reikalavimus.
- 43 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 2009/72 37 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybės narės neprivalo suteikti reguliavimo institucijai kompetencijos spręsti namų ūkio vartotojų ginčus su sistemos operatoriais ir atitinkamai suteikti namų ūkio vartotojui, pateikusiam šiai institucijai skundą dėl sistemos operatoriaus, „šalies“ statusą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, taip pat teisę teismine tvarka apskusti šios institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus tą skundą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 44 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB, 37 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybės narės neprivalo suteikti reguliavimo institucijai kompetencijos spręsti namų ūkio vartotojų ginčus su sistemos operatoriais ir atitinkamai suteikti namų ūkio vartotojui, pateikusiam šiai institucijai skundą dėl sistemos operatoriaus, „šalies“ statusą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, taip pat teisę teismine tvarka apskusti šios institucijos sprendimą, priimtą išnagrinėjus tą skundą.

Parašai.